



Briselē, 2019. gada 16. septembrī
(OR. en)

12107/19

COHOM 96
COPS 274
DEVGEN 164
FREMP 113
CONUN 113
CFSP/PESC 669

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
lepr. dok. Nr.:	10842/19
Temats:	Pamatnostādnes ES politikai attiecībā uz trešām valstīm par spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu – pamatnostādņu pārskatīšana (2019. gads)

Pielikumā pievienotas Pamatnostādnes ES politikai attiecībā uz trešām valstīm par spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu – pamatnostādņu pārskatīšana (2019. gads), ko Padome pieņēma 3712. sanāksmē, kura notika 2019. gada 16. septembrī.

**PAMATNOSTĀDNES ES POLITIKAI ATTIECĪBĀ UZ TREŠĀM VALSTĪM PAR
SPĪDZINĀŠANU UN CITU NEŽĒLĪGU, NECILVĒCĪGU VAI PAZEMOJOŠU RĪCĪBU
VAI SODĪŠANU**

(pamatnostādņu pārskatīšana – 2019. gads)

Saturs

I. IEVADS	3
A. Rīcības pamatojums	3
B. Mērķis un darbības joma	4
C. Definīcija un vispārīga informācija	5
II ES RĪCĪBA	9
A. Politikas norādes	9
B. Politiskie un finansiālie rīki	11
III. OPERATVĪVĀ SADAĻA	17
1. Spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās aizliegums	17
1.1. Noteikt spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās aizliegumu tiesību aktos	18
1.2. Atkārtoti apliecināt spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās absolūto aizliegumu politikā	21
2. Spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršana	22
2.1. Ievērot aizsardzības pasākumus un procedūras, kas saistītas ar aizturēšanu	22
2.2. Nodrošināt efektīvus un drošus sūdzību izskatīšanas mehānismus	24
2.3. Atļaut efektīvus aizturēšanas uzraudzības un pārraudzības mehānismus	25
3. Nesodāmības apkarošana	26
4. Tiesību aizsardzība, tostarp rehabilitācija, cietušajiem	28
IV. PIELIKUMI	31
I pielikums – Attiecīgo dokumentu saraksts	31
II pielikums – Saīsinājumu saraksts	35

I. IEVADS

A. Rīcības pamatojums

1. Spīdzināšana un cita slikta izturēšanās ir viens no atbaidošākajiem cilvēktiesību, cilvēka integritātes un cilvēka cieņas pārkāpumiem. Saskaņā ar Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju nevienam cilvēkam nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai. Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām nav pieļaujami nekādi izņēmumi. Visām valstīm ir pienākums ievērot saistošu aizliegumu attiecībā uz visiem spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās veidiem jebkādos apstākļos.
2. Neskatoties uz šādu absolūto aizliegumu, spīdzināšana un cita slikta izturēšanās pastāv daudzviet pasaulē. Personas, kas veic spīdzināšanu un piemēro citas sliktas izturēšanās veidus, daudzās valstīs joprojām paliek nesodītas, un lielākā daļa cietušo saskaras ar grūtībām panākt tiesību aizsardzību.
3. Eiropas Savienība ir dibināta, pamatojoties uz nedalāmām un universālām vērtībām – respektu pret cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un respektu pret cilvēktiesībām. Cīņa pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos ir nostiprināta Eiropas Savienības Līgumos un Pamattiesību hartā ¹. Tā ir prioritāte ES ārējā darbībā.
4. Ar šīm pamatnostādnēm ES atkārtoti apliecina savu stingro apņemšanos attiecībā uz spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās apkarošanu visā pasaulē, ievērojot attiecīgos starptautiskos un reģionālos līgumus un standartus cilvēktiesību jomā, tostarp par tiesas spriešanu un bruņota konflikta vešanu. Šādi rīkojoties, ES ievēro visaptverošu pieeju, kas ietver visus būtiskos spīdzināšanas izskaušanas elementus, proti, aizliegšanu, novēršanu, pārskatatbildību un tiesību aizsardzību.

¹ Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 4. pants.

B. Mērķis un darbības joma

5. Kopš pamatnostādņu pēdējās pārskatīšanas 2012. gadā ² politika saistībā ar spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos ir daudzējādi attīstījusies gan globālā, gan ES līmenī, tā radot vajadzību pēc šīs pārskatīšanas. Konkrēti, ES globālā ārpolitikas un drošības politikas stratēģija ³ un Eiropas Konsenss par attīstību ⁴ tagad veido pamatu ES politikas satvaram attiecībā uz cilvēktiesību un cilvēka cieņas veicināšanu.
6. Šo pamatnostādņu mērķis ir sniegt praktiskus norādījumus ES iestādēm un dalībvalstīm, kurus var izmantot to iesaistē ar trešām valstīm, kā arī daudzpusējos cilvēktiesību forumos, lai atbalstītu pašreizējos centienus izskaust spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos visā pasaulē.
7. Tās arī pastiprinās un papildinās ES cilvēktiesību politiku, ES Stratēģisko satvaru par cilvēktiesībām un demokrātiju un tā Rīcības plānu cilvēktiesību un demokrātijas jomā ⁵, ES politikas satvaru attiecībā uz atbalstu pārejas tiesiskumam ⁶ (*inter alia* tiecoties izbeigt nesodāmību un nodrošināt atzīšanu un tiesību aizsardzību cietušajiem) un citu ES cilvēktiesību pamatnostādņu ⁷ īstenošanu. Jo īpaši šīs pamatnostādnes ir jāaplūko saistībā ar ES pamatnostādnēm jautājumā par nāvessodu ⁸. ES uzskata, ka nāvessods ir nopietns cilvēktiesību un cilvēka cieņas pārkāpums, un visos gadījumos un jebkādos apstākļos stingri iestājas pret nāvessoda izmantošanu.
Šīs pamatnostādnes arī papildinās ES pamatnostādnes par starptautisko humanitāro tiesību ievērošanas veicināšanu.

² ES politikas pamatnostādnes attiecībā uz trešām valstīm saistībā ar spīdzināšanu un citādu nežēlīgu, necilvēcīgu un pazemojošu rīcību vai sodīšanu, kuras Padome pieņēmusi 2001. gada 9. aprīlī un kuras pārskatītas 2008. un 2012. gadā (skatīt dok. 6129/1/12 (2012. gada 20. marts)).

³ "Kopīgs redzējums, kopīga rīcība – stiprāka Eiropa. Globāla Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģija (2016. gada jūnijs),
https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.

⁴ Jaunais Eiropas Konsenss par attīstību "Mūsu pasaule, mūsu cieņa, mūsu nākotne", OV C 210, 30.6.2017., 1. lpp.

⁵ Cilvēktiesības un demokrātija: ES Stratēģiskais satvars un ES Rīcības plāns, dok. 11855/12 (2012. gada jūnijs).
Rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā (2015.–2019. gads), JOIN(2015) 16 final; Padomes secinājumi (dok. 10897/15).

⁶ ES atbalsts pārejas tiesiskumam – Padomes secinājumi, dok. 13576/15, (2015. gada 16. novembris).

⁷ Visas ES cilvēktiesību pamatnostādnes var atrast tīmekļa vietnē https://eeas.europa.eu/topics/human-rights-democracy/6987/eu-human-rights-guidelines_en.

⁸ ES pamatnostādnes jautājumā par nāvessodu, kuras Padome pieņēmusi 2013. gada 12. aprīlī, dok. 8416/13.

C. Definīcija un vispārīga informācija

8. Termins "spīdzināšana" šajās pamatnostādnēs tiek izmantots saskaņā ar definīciju, kas sniegta 1. pantā ANO Konvencijā pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem (*UNCAT*).

"Spīdzināšana" nozīmē jebkādu aktu, ar kuru kādai personai tīši tiek nodarītas stipras fiziskas vai garīgas sāpes vai ciešanas, lai no tās vai no kādas trešās personas iegūtu ziņas vai atziņas, lai sodītu par kādu darbību, kuru šī persona vai kāda trešā persona veikusi vai par kuras veikšanu šo personu vai kādu trešo personu tur aizdomās, lai šo personu vai kādu trešo personu iebaidītu vai uz šo personu vai kādu trešo personu izdarītu spiedienu vai jebkāda cita iemesla dēļ, kura pamatā ir jebkāda veida diskriminācija, ja šādas sāpes vai ciešanas nodara valsts amatpersona vai kāda cita persona, kas rīkojas kā valsts amatpersona. Šis termins nenozīmē sāpes vai ciešanas, ko rada tikai un vienīgi likumīgas sankcijas, kas ir šādu sankciju daļa vai kas rodas saistībā ar šādām sankcijām."

Šajās pamatnostādnēs "cita slikta izturēšanās" ir visu veidu nežēlīga, necilvēcīga vai pazemojoša rīcība vai sodīšana⁹, tostarp miesas sodi, kas atņem indivīdam tā fizisko un garīgo integritāti.

9. Spīdzināšana un cita slikta izturēšanās var notikt visur, kur cilvēkiem tiek atņemta brīvība, piemēram, policijas iecirkņos, pirmstiesas aizturēšanas centros, cietumos, imigrācijas aizturēšanas centros, kā arī psihiatriskās ārstēšanas iestādēs, bērnu un jaunatnes iestādēs, privātos brīvības atņemšanas apstākļos utt.

Svarīgi atgādināt, ka attiecīgajā starptautiskajā vai reģionālajā satvarā noteikto aizturēšanas apstākļu standartu neievērošana var tikt kvalificēta kā slikta izturēšanās vai pat spīdzināšana¹⁰.

⁹ "Citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas" definīcijai, kas nav ietverta *UNCAT*, būtu jāatbilst Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai.

¹⁰ ANO principu apkopojums par personu aizsardzību, kas ir jebkādā veidā aizturētas vai atrodas apcietinājumā, pieņemts ar ANO Rezolūciju 43/173 (1988. gada 9. decembris); Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; "Nelsona Mandelas noteikumi".

Spīdzināšanu un cita sliktu izturēšanos gan valstiski, gan nevalstiski aktori var veikt arī dažādos citos kontekstos un vietās, tostarp saistībā ar piespiedu pazušanu un vardarbīgu un ļaunprātīgu rīcību, kas var būt gan vardarbība ģimenē, gan seksuāla rakstura vai ar dzimumu saistīta vardarbība vai var arī pamatoties uz jebkādu citu diskriminācijas cēloni.

Spīdzināšana, tai skaitā seksuāla un ar dzimumu saistīta vardarbība, tiek izmantota arī kā kara ierocis.

10. Iepriekš minētā konvencija un tās fakultatīvais protokols, un Eiropas Cilvēktiesību tiesas attiecīgā judikatūra ir pamats ES politikai, kas vērsta pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos. ES ņem vērā ieteikumus, ko ir snieguši uz līgumiem balstīti preventīvi mehānismi, piemēram, ANO Komiteja pret spīdzināšanu, ANO Spīdzināšanas novēršanas apakškomiteja (SNA), ANO referenti un Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteja (CPT). ES atkārtoti apstiprina arī to, ka vissmagākie noziegumi, kas attiecas uz starptautisko sabiedrību kopumā, piemēram, genocīds, kara noziegumi un noziegumi pret cilvēci, ir Starptautiskās Krimināltiesas piekritībā.
11. Nozīmīgākās starptautiskās norises kopš 2012. gada ietver **ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam**, kas pieņemta 2015. gadā. 16. ilgtspējīgas attīstības mērķis ir vērsts uz miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību veicināšanu, tostarp uz cilvēktiesību veicināšanu un taisnīgas tiesas nodrošināšanu visiem, jo īpaši minot vajadzību izbeigt ļaunprātīgu rīcību pret bērniem, bērnu izmantošanu, tirdzniecību un visu veidu vardarbību un spīdzināšanu, kas vērsta pret bērniem ¹¹. Tāpat 2015. gadā ANO Ģenerālā asambleja pieņēma pārskatītus Ieslodzīto režīma standarta minimālos noteikumus ("**Nelsona Mandelas noteikums**") ¹², ar kuriem tiek ieviesti un pastiprināti svarīgi aizsardzības pasākumi pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos, jo īpaši 43. noteikumā.

¹¹ ES pamatnostādnes par bērnu tiesību veicināšanu un aizsardzību (pieņemtas Padomē 2017. gada 6. martā).

¹² ANO "Nelsona Mandelas noteikumi", ko ANO Ģenerālā asambleja pieņēma 2015. gada 17. decembrī (pieejami [šeit](#)) un ar ko pārskatīti ANO 1955. gadā pieņemtie ANO Ieslodzīto režīma standarta minimālie noteikumi.

2017. gada decembrī ANO Ģenerālā asambleja pieņēma Rezolūciju 72/163 par spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu, un ANO Komiteja pret spīdzināšanu nāca klajā ar Vispārējo komentāru Nr. 4¹³ par konvencijas 3. panta īstenošanu (tostarp par preventīviem pasākumiem nolūkā garantēt **neizraidīšanas** (*non-refoulement* – angļu val.) principu, aizliegumu izsūtīt, nosūtīt atpakaļ vai izdot personu citai valstij, ja pastāv pamatots iemesls uzskatīt, ka šai personai var draudēt spīdzināšana).

2018. gada martā ANO Cilvēktiesību padome pieņēma Rezolūciju 37/19 par **korupcijas** negatīvo ietekmi uz tiesībām netikt spīdzinātam un pakļautam citai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai.

2016. gada septembrī pieņemtajā Ņujorkas deklarācijā par bēgļiem un migrantiem tika pausta pasaules līderu politiskā griba glābt visu cilvēku dzīvības un aizsargāt viņu cilvēktiesības; 2018. gada decembrī ANO Ģenerālā asambleja pieņēma **Globālo paktu par bēgļiem un Globālo paktu par drošu, sakārtotu un likumīgu migrāciju**.¹⁴ 2016. gada ES migrācijas partnerības satvarā tika definētas prioritātes un rezultāti, kas pielāgoti katras valsts apstākļiem, pilnībā ievērojot cilvēktiesības.

12. **2016. gada ES globālajā ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā** tika vēlreiz apstiprināta apņemšanās attiecībā uz cilvēktiesību integrēšanu visās politikas jomās saistībā ar ES ārējo darbību un nepieciešamība stiprināt valstu un sabiedrības izturētspēju sarežģītā globālajā vidē¹⁵. 2017. gadā pieņemot jauno **Eiropas Konsensu par attīstību**, ES un tās dalībvalstis arī vēlreiz apstiprināja savu apņemšanos veicināt cilvēka cieņu.

¹³ Sk. *CAT General Comment N°4*, ANO dok. CAT/CAT-C-GC-4. Viss dokuments ir pieejams [šeit](#).

¹⁴ ANO Ģenerālajā asamblejā ne visas dalībvalstis balsoja "par".

¹⁵ Stratēģiska pieeja izturētspējai ES ārējās darbības jomā {SWD(2017) 226 final}, 2017. gada jūnijs.

Piemērojot **tiesībās balstītu pieeju attīstības sadarbībai** ¹⁶, ES 2015. gadā pieņēma otro **Rīcības plānu cilvēktiesību un demokrātijas jomā**, tostarp 13. mērķi par cīņu pret spīdzināšanu un par nāvessoda atcelšanu, uzsverot saikni starp spīdzināšanu, nāvessodu, patvaļīgu aizturēšanu un piespiedu pazušanas gadījumiem.

Šajā pamatnostādņu versijā ir ņemti vērā 2016. gada **ES un NVO Cilvēktiesību foruma secinājumi**; foruma galvenā tēma bija spīdzināšana un slikta izturēšanās, un tika izskatīta nepieciešamība pēc transversālas perspektīvas ¹⁷.

Tajā ir arī izcelta **globālā Alianse pret tādu preču tirdzniecību, kuras var izmantot spīdzināšanai** ¹⁸ – ES vadīta iniciatīva (kopā ar Argentīnu un Mongoliju), kura uzsākta 2017. gada septembrī un kuras mērķis ir izbeigt globālo tirdzniecību ar precēm, ko izmanto spīdzināšanai un nāvessodam.

¹⁶ Padomes secinājumi par tiesībās balstītu pieeju sadarbībai attīstības jomā, ietverot visas cilvēktiesības, dok. 9987/14, 2014. gada maijs.

¹⁷ "Vienoti pret visiem spīdzināšanas veidiem – piemērot transversālu perspektīvu, lai pasaules mērogā novērstu un aizliegtu spīdzināšanu un kompensētu no tās cietušos", ES un NVO 18. Cilvēktiesību forums, Brisele, 2016. gada 1. un 2. decembris, <http://www.omct.org/reports-and-publications/european-union/2017/04/d24281/>

¹⁸ <http://www.torturefreetrade.org/> .

II ES RĪCĪBA

A. Politikas norādes

13. ES aktīvi atbalsta darbu, ko šajā jomā veic ANO un reģionālie aktori (*inter alia* ANO Komiteja pret spīdzināšanu, ANO Spīdzināšanas novēršanas apakškomiteja, ANO Cilvēktiesību komiteja, ANO Komiteja piespiedu pazušanas jautājumos, Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteja (*CPT*), Komiteja spīdzināšanas novēršanai Āfrikā, Āfrikas Cilvēktiesību un tautu tiesību komisija, Amerikas cilvēktiesību sistēma, *ASEAN* Starpvaldību cilvēktiesību komisija (*AICHR*, kā arī ANO īpašais referents jautājumā par spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu un citas ANO īpašās procedūras un reģionālie mehānismi) un citi svarīgi dalībnieki, piemēram, Starptautiskā Krimināltiesa (SKT).
14. ES proaktīvi rīkosies, lai palīdzētu nodrošināt, ka esošās starptautiskās garantijas pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos tiek stiprinātas un efektīvi īstenotas.
15. Daudzpusējā līmenī ES stingri atbalsta Konvencijas pret spīdzināšanu iniciatīvu (*CTI*), kura tika izveidota 2014. gadā ar mērķi panākt ANO Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem ratifikāciju un īstenošanu visā pasaulē līdz 2024. gadam, izmantojot starpvalstu sadarbību un dialogu. Ar to arī tiek sekmēts darbs, ko veic ANO Brīvprātīgais fonds spīdzināšanas upuriem.

16. ES mērķis ir sadarboties ar trešām valstīm, lai veiktu iedarbīgus pasākumus pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos nolūkā nodrošināt, ka tiek īstenots absolūts to aizliegums un ka cietušajiem ir piekļuve rehabilitācijas pakalpojumiem, juridiskam atbalstam un citu veidu kaitējuma atlīdzināšanai. Kontaktos ar trešām valstīm ES turpinās paust imperatīvo nepieciešamību un pienākumu visām valstīm ievērot un izpildīt attiecīgās starptautiskās normas un standartus, kā arī attiecīgi uzsvērs, ka saskaņā ar starptautiskajām tiesībām spīdzināšana un cita slikta izturēšanās ir absolūti aizliegta jebkādos apstākļos. ES arī atsauksies uz cilvēktiesību "būtisko elementu" normām un apturēšanas klauzulām, kas ir iekļautas daudzos divpusējos ES nolīgumos ar trešām valstīm un kas nosaka prasību ievērot cilvēktiesības un pamatbrīvības.
17. ES savus mērķus pasludina par neatņemamu savas cilvēktiesību politikas sastāvdaļu un uzsver, cik lielu nozīmi tā piešķir spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršanai, lai izskaustu tās globālā mērogā. Ņemot to vērā, ES ievēro holistisku un proaktīvu pieeju, kurā iekļautas visas attiecīgās jomas, tostarp informētības veicināšana, izglītība un apmācība, prevencija, uzraudzība un pārskatatbildība, aizsardzība un tiesību aizsardzība, tostarp no spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās cietušo rehabilitācija.
18. Pavisam konkrēti, cīņā pret terorismu ES dalībvalstis ir apņēmušās pilnībā ievērot starptautiskās saistības, kas aizliedz spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos un kas nepieļauj itin nekādu izņēmuma apstākļu piesaukšanu kā attaisnojumu spīdzināšanai vai citiem sliktas izturēšanās veidiem¹⁹. ES mudina trešās valstis integrēt garantijas pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos savās darbībās un pilnībā ievērot savas starptautisko tiesību saistības cilvēktiesību jomā, tostarp attiecībā uz terorisma apkarošanu, migrāciju, cilvēku tirdzniecību un citās krīzes pārvarēšanas situācijās, piemēram, cīņā pret organizēto noziedzību.
19. Vietējā līmenī ES veicina un atbalsta darbu, ko veic valstu cilvēktiesību institūcijas, un svarīgo lomu, kāda ir neatkarīgiem **valsts preventīvajiem mehānismiem**, kas izveidoti saskaņā ar ANO Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvo protokolu (*OPCAT*).

¹⁹ Sk. *UNCAT* 2. panta 2. punktu.

20. Tā arī cieši sadarbojas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un veicina to iesaisti darbā pie spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās izskaušanas.

B. Politiskie un finansiālie rīki

Lai sasniegtu šos mērķus, ES *inter alia* izmantos šādus rīkus.

Politiskie dialogi

21. Spīdzināšanas jautājumam būtu jāpievēršas cilvēktiesību dialogos un terorisma apkarošanas dialogos ar partnervalstīm. Turklāt politiskajos dialogos starp ES un trešām valstīm un reģionālajām organizācijām attiecīgos gadījumos prioritāri tiks iekļauts arī jautājums par spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos, lai šo jautājumu konsekventi izvirzītu partnervalstīm. Būtu jānodrošina spēju veidošana cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma jautājumos, tostarp cīņā ar spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos, un partnervalstis būtu jāmudina savā terorisma apkarošanas darbā iekļaut cilvēktiesības. Dialogos par migrāciju ES iekļaus jautājumus par spīdzināšanas novēršanu, pārskatatbildību, rehabilitāciju un citu kaitējuma atlīdzināšanu no spīdzināšanas cietušajiem. Spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās apkarošana, tostarp gadījumos, kad tā veikta, izmantojot seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību, ir svarīgs aspekts arī mūsu dialogos saistībā ar cīņu pret organizēto noziedzību.

Uzraudzība, novērtēšana un ziņošana

22. ES delegācijas un ES misiju vadītāji savos ziņojumos pievērsīsies iespējamiem spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās gadījumiem, kad vien būs pamatots iemesls uzskatīt, ka attiecīgajā valstī šāda rīcība ir notikusi. Tajos tiks iekļauta analīze par spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanas gadījumiem un pasākumiem, kas veikti to apkarošanai, kā arī tiks sniegts periodisks izvērtējums par ES rīcības ietekmi un sekām. *UNCAT* ievērošanai un attiecīgā gadījumā Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildei, un *CPT* ieteikumu efektīvai īstenošanai būtu jāklūst par daļu no regulārās ziņošanas starptautiskās sadarbības un citu darbību ietvaros, piemēram, saistībā ar īpašo veicināšanas režīmu ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai ES vispārējo tarifa preferenču shēmas (VPS+) ietvaros. Situāciju saistībā ar spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos novērtē arī ziņojumos par kandidātvalstīm un iespējamām kandidātvalstīm dalībai Eiropas Savienībā.
23. Vienmēr, kad cīņa pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos ir atzīta par prioritāti ES cilvēktiesību un demokrātijas stratēģijās attiecībā uz konkrētām valstīm, tas nozīmē arī padziļināti analizēt situāciju saistībā ar spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās veidu izmantošanu konkrētajā valstī un apzināt iespējamās preventīvās darbības un mehānismus, kā arī vajadzīgos pasākumus, ar ko apkarot nesodāmību attiecībā uz personām, kas veic spīdzināšanu un piemēro citas sliktas izturēšanās veidus, un nodrošināt tiesību aizsardzību, tostarp pilnīgu rehabilitāciju, personām, kas cietušas no spīdzināšanas. Attiecībā uz valstīm, kur cīņa pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos nav noteikta par prioritāti, minētajiem jautājumiem pievērsīsies steidzamības kārtībā, kad vien izskanēs aizdomas par iespējamu spīdzināšanu attiecīgajā valstī.

Demarši un paziņojumi

24. ES nāks klajā ar demaršiem un izdos publiskus paziņojumus, lai risinātu steidzamas situācijas un gadījumus, kad trešām valstīm būtu jāveic efektīvi, tostarp preventīvi, pasākumi pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos. Ja nepieciešams, ES pieprasīs informāciju par spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanās liecībām un par darbībām, kas veiktas, lai vainīgie tiktu saukti pie atbildības un cietušajiem tiktu nodrošināta kaitējuma atlīdzināšana. ES arī reaģēs uz notikušajām pozitīvajām norisēm.
25. Konkrētos un labi dokumentētos spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanās gadījumos ES (ar konfidenciālu vai publisku demaršu) mudinās attiecīgās valsts iestādes nodrošināt cietušo un citu attiecīgo personu drošību, novērst turpmākus ļaunprātīgus pārkāpumus, piemērot attiecīgas garantijas un nodrošināt, ka tiek veikta ātra, efektīva, neatkarīga un objektīva izmeklēšana, lai vainīgos sauktu pie atbildības, un atvieglināt pilnīgu un efektīvu kaitējuma atlīdzināšanu cietušajiem. Rīcību attiecībā uz konkrētiem gadījumiem noteiks, izskatot katru gadījumu atsevišķi, un tā var būt daļa no kopēja demarša.
26. ES var arī apsvērt līdzekļus, ar ko atbalstīt un aizsargāt vietējās organizācijas un cilvēktiesību aizstāvjus, kuri ir apdraudēti tāpēc, ka iesaistās spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršanā un izskaušanā, kā arī tiecas panākt vai nodrošina cietušajiem tiesību aizsardzību, tostarp kaitējuma atlīdzināšanu.

Vizītes

27. Dažos gadījumos misiju vadītāji un citas augsta līmeņa ES amatpersonas, kas dodas vizītē uz attiecīgo valsti, var neatkarīgi no konsulārajām darbībām apsvērt iespēju apmeklēt apdraudētos cilvēktiesību aizstāvjus un aktīvistus, tostarp tos, kas atrodas cietumos vai citos aizturēšanas centros. Paturot prātā, ka šādām vizītēm var būt delikāts un sensitīvs raksturs, būtu vēlams, lai tās notiktu ciešā koordinācijā ar valstu un starptautiskiem ekspertiem vai citām atzītām struktūrām, kas pārzina konkrēto situāciju valstī, lai nodrošinātu, ka tiek ievērots princips "nekaitēt". Šādu vizīšu mērķis ir sadarboties ar attiecīgiem sarunu partneriem, uzsvērt jomas, kurās jāveic uzlabojumi, un noteikt, kuros virzienos ES atbalstu varētu virzīt, lai novērstu trūkumus. Šādas vizītes var sekmēt arī sadarbību starp spīdzināšanas novēršanas ekspertiem un vietējiem administratoriem.

Tiesu procesu novērošana

28. ES delegācija un misiju vadītāji centīsies sūtīt ES un vēstniecību pārstāvjus kā novērotājus uz tiesām, ja ir pamats uzskatīt, ka apsūdzētie vai liecinieki ir bijuši pakļauti spīdzināšanai vai pret tiem ir bijusi vērsta slikta izturēšanās. Lai maksimāli palielinātu tiesu procesu novērošanas ietekmi, būtu jāapsver sloga sadale.

ES sadarbība ar daudzpusējām struktūrām un mehānismiem

29. Sadarbība ar starptautiskām un reģionālām organizācijām un to cilvēktiesību mehānismiem ir būtiska, lai virzītu uz priekšu programmu spīdzināšanas apkarošanai un nodrošinātu līdzatbildību par starptautiskajiem un reģionālajiem tiesību aktiem un principiem un to ievērošanu.

Eiropas Savienība:

- turpinās daudzpusējos forumos, tostarp ANO, Eiropas Padomē un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijā, kā arī ar attiecīgiem reģionāliem partneriem, piemēram, Āfrikas Savienību un Amerikas Cilvēktiesību sistēmu, aktualizēt jautājumu par spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos un atkārtoti apstiprinās un iestāsies par tās izskaušanu. ES turpinās aktīvi atbalstīt attiecīgās rezolūcijas ANO, tostarp Ģenerālajā Asamblejā un Cilvēktiesību padomē;
- palīdzēs valstīm īstenot vispārējā regulārajā pārskatā (VRP) ietvertos ieteikumus un saistības, kas atbilst starptautiskajiem un reģionālajiem cilvēktiesību standartiem saistībā ar spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršanu un apkarošanu;
- atbalstīs attiecīgos starptautiskos un reģionālos mehānismus šajā jomā un uzsvērs, ka valstīm ar šiem mehānismiem ir jāsadarbojas, tostarp veicot pienācīgus pēcpasākumus saistībā ar to ieteikumiem; un Eiropas Padomes dalībvalstīs īstēnos Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus saistībā ar 3. pantu;
- aicinās atturēties no atrunām, ko valstis var iesniegt attiecībā uz instrumentiem un konvencijām, kas paredzētas, lai apkarotu spīdzināšanu vai citu sliktu izturēšanos savās valstīs, un vajadzības gadījumā (saistībā ar atrunām, kas ir nesaderīgas ar konvencijas mērķi un nolūku) iebildīs pret atrunām;

- piedāvās kopīgu vai divpusēju sadarbību spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršanā un tiesību aizsardzībā cietušajiem;
- tiesu sistēmas stiprināšanas nolūkos cīņu pret spīdzināšanu uzsvērs grupās, kuras apspriež cilvēktiesības un kurās ir iesaistītas gan uzņēmējvalsts, gan ES un tās dalībvalstis.

Divpusēja un daudzpusēja sadarbība, tostarp finansiāls atbalsts

30. Spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās apkarošana un novēršana, tostarp tiesiskā aizsardzība cietušajiem, tiks noteikta par prioritāti visā divpusējā un daudzpusējā sadarbībā, kas vērsta uz cilvēktiesību aizsargāšanu un veicināšanu, cita starpā sadarbojoties ar pilsonisko sabiedrību, arī juridiskajā, drošības sektora reformas, migrācijas un veselības aizsardzības jomā, kā arī vārda brīvības, izglītības un apmācības jomā.
31. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš šādai sadarbībai saistībā ar pašreizējo Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) un tā turpinātāju, kā arī visās programmās un instrumentos, kas atbalsta cilvēktiesības, tiesiskumu un drošības jomas reformu.
32. ES cita starpā turpinās finansēt projektus, kas tiek veikti, lai uzlabotu tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku, tostarp brīvības atņemšanas iestāžu personāla un citu darbinieku, kas strādā ar personām, kurām atņemta brīvība, apmācību, kā arī projektus ar mērķi uzlabot apstākļus brīvības atņemšanas vietās. ES turpinās sniegt būtisko atbalstu rehabilitācijas centriem spīdzināšanā cietušajiem visā pasaulē un uzraudzīs atbalsta efektivitāti un ietekmi.
33. ES arī atbalstīs sabiedrības izglītošanas un izpratnes veicināšanas kampaņas pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos, tostarp kampaņas Starptautiskajā spīdzināšanas upuru atbalsta dienā (26. jūnijā) un Pasaules dienā pret nāvessodu (10. oktobrī).

34. Šajā kontekstā ES centīsies atbalstīt darbu, ko attiecīgas valstu un starptautiskās NVO veic, lai apkarotu spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos, un uzturēs ar tām pastāvīgu dialogu; ES arī turpinās atbalstīt tādu neatkarīgu valsts preventīvo mehānismu izveidi un efektīvu darbību, kas atbilst *OPCAT* prasībām un SNA pamatnostādņēm, un veicinās mijiedarbību ar citiem pret spīdzināšanu vēršiem mehānismiem, kas atzīti par labu praksi.
35. Turklāt ES finansētie projekti, kas saistīti ar spīdzināšanas apkarošanu, būtu jāaskaņo ar citām ES darbībām šajā jomā, piemēram, politisko dialogu ar konkrētu partnervalsti, un tas var palīdzēt uzlabot un paātrināt to ietekmi ²⁰.

²⁰ Eiropas Revīzijas palātas Īpašais ziņojums Nr. 09/2015 "ES atbalsts cīņā pret spīdzināšanu un par nāvessoda atcelšanu", 1. ieteikums (Pieticīgie resursi jānovirza precīzāk) un 2. ieteikums 2 (Jāuzlabo koordinācija ar citām ES darbībām).

III. OPERATVĪVĀ SADAĻA

36. Veicot darbības pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos, ES mudinās un atbalstīs trešās valstis cita starpā veikt turpmāk minētos pasākumus, kas ir svarīgi aizsardzības pasākumi, kurus starptautiskās un reģionālās organizācijas ir atzinušas par būtiskiem cīņā pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos. Šīs darbības būtu jāuzskata par savstarpēji saistītām, nevis par stingri noteiktām attiecīgās sadaļas ietvaros. Lai valstis varētu nopietni risināt šo jautājumu, ir kombinēti jāizmanto juridiskie pasākumi un skaidri politiskie vēstījumi, kā arī konkrēta uzraudzība un pēcpasākumi, kuru pamatā ir pārskatatbildības pasākumi un pilnīgas rehabilitācijas un tiesību aizsardzības nodrošināšana cietušajiem. Šīs konkrētās darbības var palīdzēt valstij sasniegt ilgtspējīgus rezultātus cīņā pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos.
37. Visās darbībās būtu jāpievērš uzmanība sievietēm, kā arī personām, kas pieder pie grupām, kurām nepieciešama īpaša aizsardzība un uzmanība, piemēram, bērniem, bēgļiem, patvēruma meklētājiem, valsts iekšienē pārvietotām personām, cilvēku tirdzniecības upuriem un migrantiem neaizsargātās situācijās, personām, kas saskaras ar diskrimināciju dzimuma, rases, etniskās vai sociālās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu, seksuālās orientācijas vai dzimuma identitātes, vecuma, invaliditātes dēļ, un jebkādam citām personām, kuras ir pakļautas spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās riskam.

1. Spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās aizliegums

Šajā sadaļā ir noteikti konkrēti pasākumi, kurus ES mudinās trešās valstis veikt, lai tiesību aktos un politikā iestrādātu spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās aizliegumu.

1.1. Noteikt spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās aizliegumu tiesību aktos

1.1.a Ievērot un īstenot starptautiskos instrumentus, normas un procedūras

- pievienoties (parakstīt un ratificēt) šādām konvencijām un tās īstenot: ANO Konvencija pret spīdzināšanu (*UNCAT*) un tās fakultatīvais protokols (*OPCAT*), Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*), Ženēvas konvencijas un to papildprotokoli ²¹ un attiecīgi reģionālie instrumenti, tostarp – vajadzības gadījumā – Amerikas Konvencija, lai novērstu spīdzināšanu un sodītu par to atbildīgās personas, un Eiropas Konvencija par spīdzināšanas novēršanu; apsvērt pievienošanos Starptautiskajai konvencijai par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu (*CPED*) ²²; pieņemt un īstenot Robena salas pamatnostādnes spīdzināšanas novēršanai un aizliegšanai Āfrikā;
- īstenot ANO Ieslodzīto režīma standarta minimālos noteikumus (Nelsona Mandelas noteikumi); Eiropas Padomes pieņemtos Eiropas cietumu noteikumus un Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartus un ieteikumus; ANO Obligātos standartnoteikumus par nepilngadīgo tiesvedības pārvaldību (Pekinas noteikumi); ANO Noteikumus par izturēšanos pret ieslodzītām sievietēm un sievietēm likumpārkāpējām paredzētus ar brīvības atņemšanu nesaistītus pasākumus (Bangkokas noteikumi); un citus attiecīgus starptautiskos vai reģionālos noteikumus vai principus;
- atcelt atrunas, kas ir nesaderīgas ar *UNCAT*, *ICCPR*, *CPED* un citu attiecīgo līgumu mērķi un nolūku;
- apsvērt iespēju atcelt citas atrunas attiecībā uz *UNCAT*, *ICCPR*, *CPED* un citiem attiecīgajiem līgumiem;

²¹ Ženēvas konvencijas (1949) un to papildprotokoli veido starptautisko humanitāro tiesību pamatu, ar kuru regulē bruņota konflikta vešanu un kura nolūks ir ierobežot tā sekas.

²² Starptautiskajā konvencijā par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu (2. pantā) teikts, ka "piespiedu pazušana" ir valsts pārstāvju vai personu vai personu grupu, kas darbojas ar valsts atļauju, atbalstu vai piekrišanu, īstenots arests, aizturēšana, nolaupīšana vai jebkāda cita veida brīvības atņemšana, kam seko atteikšanās atzīt, ka ir notikusi brīvības atņemšana, vai pazudušās personas tālāko gaitu vai atrašanās vietas slēpšana, kas šādu personu pakļauj situācijai ārpus aizsardzības.

- atļaut individuālu un starpvalstu sūdzību iesniegšanu saskaņā ar *UNCAT*, *CPED*, *ICCPR* un *CEDAW* (Konvenciju par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu) un citām attiecīgajām konvencijām;
- pievienoties Starptautiskās Krimināltiesas statūtiem (tos parakstīt, ratificēt);
- ņemt vērā starptautisko un reģionālo cilvēktiesību struktūru prasības attiecībā uz pagaidu aizsardzības pasākumiem, to nolēmumus, lēmumus un ieteikumus;
- sadarboties ar ANO īpašo referentu jautājumā par spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu un visām citām attiecīgajām ANO īpašajām procedūrām;
- ņemt vērā ANO Komitejas pret spīdzināšanu vispārējos komentārus;
- sadarboties ar ANO Komiteju pret spīdzināšanu, Cilvēktiesību komiteju, Spīdzināšanas novēršanas apakškomiteju (SNA) un citām attiecīgām ANO līgumu struktūrām, tostarp, lai īstenotu un piemērotu līgumu struktūru secinājumus un ieteikumus, un piekrist publicēt Spīdzināšanas novēršanas apakškomitejas ziņojumus pēc vizītēm;
- valstīs, kurās nāvēssods joprojām tiek piemērots, nodrošināt, ka tiek noteikts moratorijs attiecībā uz visu nāvēssodu izpildi ar mērķi atcelt nāvēssodu ²³;
- vajadzības gadījumā sadarboties ar attiecīgiem Eiropas Padomes mehānismiem, jo īpaši:
 - nodrošināt Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumu un spriedumu izpildi,
 - pilnībā sadarboties ar Eiropas Padomes Komiteju spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (*CPT*) tās vizīšu ietvaros, efektīvi īstenot tās ieteikumus, atļaut publicēt *CPT* ziņojumus par vizītēm, kuri nav pieejami sabiedrībai, un apsvērt iespēju pieņemt procedūru, kā nākotnē automātiski publicēt *CPT* ziņojumus par vizītēm šajās valstīs;

²³ Sk. ANO ĢA Rezolūciju 73/175 par moratoriju nāvēssoda piemērošanai, kura pieņemta 2018. gada 17. decembrī, un ANO *ECOSOC* Rezolūciju 1984/50. Izskatot konvencijas pušu ziņojumus, Komiteja pret spīdzināšanu vairākkārt ir norādījusi uz to, ka nāvēssoda izmantošanas turpināšanās raisa bažas. Tā atzinīgi vērtēja nāvēssoda atcelšanu un centienus vairākās valstīs virzīties uz tā atcelšanu un mudināja valstis ratificēt Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*) otro fakultatīvo protokolu.

- sadarboties ar attiecīgām reģionālām cilvēktiesību struktūrām un mehānismiem, piemēram, Spīdzināšanas novēršanas komiteju Āfrikā, Amerikas cilvēktiesību sistēmu, Āzijas un Klusā okeāna valstu cilvēktiesību iestāžu forumu un citiem;

1.1.b Valstu tiesību akti

- nodrošināt, lai valstu krimināltiesībās visi spīdzināšanas akti, tostarp mēģinājumi, līdzdalība un piedalīšanās, tiktu kvalificēti kā noziedzīgi nodarījumi un tiem piemērotu pienācīgus, atturošus sodus;
- atcelt vai grozīt jebkuru tiesību aktu, kura mērķis vai sekas ir atļaut vai attaisnot jebkādu spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanās veidu;
- nodrošināt, ka spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanās rezultātā iegūta informācija, atzīšanās vai citi pierādījumi nekādos apstākļos nevar tikt izmantoti tiesas procesos;
- atcelt visus miesas soda veidus;
- nodrošināt, ka nekādi ārkārtas apstākļi, ieskaitot kara stāvokli vai kara draudus, iekšēju politisko nestabilitāti vai jebkāda cita veida kritisku stāvokli valstī, nevar tikt uzskatīti par spīdzināšanas vai sliktas izturēšanās attaisnojumu;
- nodrošināt, lai valsts tiesību aktos būtu kategoriski aizliegta jebkuras personas piespiedu pārvietošana uz kādu valsti, teritoriju vai vietu, ja ir pamatotas aizdomas, ka pret minēto personu varētu būt vērsta spīdzināšana vai cita slikta izturēšanās (arī izcelsmes valstī), vai ir risks, ka to var vēlāk pārvietot uz šādu valsti, kā arī nodrošināt piekļuvi efektīvai, neatkarīgai un objektīvai lietas izskatīšanai pirms šāda lēmuma pieņemšanas;
- nodrošināt, ka neviens augstākas amatpersonas vai publiskas iestādes rīkojums nevar tikt uzskatīts par spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanās attaisnojumu;
- nodrošināt, ka tiesībaizsardzības amatpersonas, militārie, medicīnas un citi attiecīgie darbinieki netiek sodīti, ja viņi atsakās pildīt rīkojumus veikt spīdzināšanu vai pielietot citas sliktas izturēšanās veidus;

- nodrošināt, ka cietušo tiesības uz aizsardzību ir noteiktas valsts tiesību aktos;
- nodrošināt, ka valsts tiesību aktos ir paredzēta starptautiskajiem standartiem atbilstoša "cietušā" definīcija un ka cietušo tiesības uz tiesību aizsardzību, tostarp efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi un kaitējumu atlīdzināšana (restitūcija, kompensācija, rehabilitācija, prasību apmierināšana un nodarījuma neatkarītošanās garantija), ir noteiktas valsts tiesību aktos;

1.2. Atkārtoti apliecināt spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās absolūto aizliegumu politikā

- visaugstākajā līmenī nosodīt visus spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās veidus;
- stiprināt valsts cilvēktiesību iestāžu lomu un pilnvaras cīņā pret spīdzināšanu, izveidot valsts iestādes spīdzināšanas novēršanai (valsts preventīvos mehānismus) un apsvērt tādu neatkarīgu valsts iestāžu izveidi, darbību un, ja nepieciešams, stiprināšanu (piemēram, cilvēktiesību ombudi vai cilvēktiesību komitejas), kuras var efektīvi risināt spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršanas jautājumu;
- nodrošināt, ka tiek ievērota tiesnešu, prokuroru un advokātu loma spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas apkarošanā, tostarp attiecībā uz patvaļīgu aizturēšanu, pienācīgu aizsardzības pasākumu nodrošināšanu tiesas procesā un taisnīgiem tiesāšanas standartiem un attiecībā uz vainīgo saukšanu pie atbildības;
- veikt efektīvus pasākumus, lai apkarotu korupciju tiesvedībā, izstrādāt piemērotas juridiskās palīdzības programmas (ar pietiekamu finansējumu) un nodrošināt, ka tiesneši un prokurori tiek pietiekami lielā skaitā atbilstoši atlasīti, apmācīti un atalgoti;
- veikt efektīvus pasākumus, lai novērstu un apkarotu jebkāda veida nelikumīgu iejaukšanos tiesnešu, prokuroru un advokātu darbā, piemēram, draudu izteikšanu, vajāšanu, kukuļošanu, iebiedēšanu un uzbrukumus minētajām amatpersonām, un nodrošināt, ka šāda iejaukšanās tiek ātri, efektīvi, neatkarīgi un objektīvi izmeklēta, lai vainīgās personas sauktu pie atbildības;

- palielināt trešo valstu informētību par **Globālo Aliansi pret tādu preču tirdzniecību, kuras var izmantot spīdzināšanai**²⁴ (tās galvenais mērķis ir izbeigt tirdzniecību ar precēm, ko izmanto spīdzināšanai un nāvessoda izpildei) nolūkā palielināt iesaistīto valstu skaitu. Iedvesmojoties no ES tiesību aktiem²⁵, šī ES iniciatīva, ko atbalsta Argentīna un Mongolija, ir pasaules mēroga centieni, ko īsteno valstis, kuras apņemas veikt efektīvus pasākumus, lai novērstu, ierobežotu un aizliegtu tādu preču tirdzniecību, kas paredzētas vai ko var izmantot nāvessoda izpildei un spīdzināšanai.

2. Spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršana

38. ES būtu jāmudina valstis veikt efektīvus likumdošanas, administratīvus, juridiskus un citus pasākumus, lai novērstu spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās izpausmes jebkurā to jurisdikcijā esošā teritorijā. Šajā iedaļā ir apzināti konkrēti pasākumi, kurus ES mudinās trešās valstis veikt, lai nodrošinātu aizsardzības pasākumus personām, kuras atrodas apcietinājumā, un efektīvu sūdzību izskatīšanas mehānismu kopā ar aizturēšanas uzraudzības un pārraudzības mehānismiem.

2.1. Ievērot aizsardzības pasākumus un procedūras, kas saistītas ar aizturēšanu

- ievērot juridiskās un procesuālas garantijas pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos un nodrošināt, ka personas, kurām tiesībaizsardzības amatpersonas atņēmušas brīvību, tiek nekavējoties informētas par savām tiesībām, ka tām nekavējoties ir pieejami neatkarīgi advokāti un ārsti un tiesības uz konfidencialu saziņu ar tiem, ka tās var informēt savus radniekus un citas attiecīgās trešās personas bez kavēšanās par savu aizturēšanu un aizturēšanas vietu, kā arī visām turpmākām pārvietošanām, un tās pēc aizturēšanas nekavējoties nonāk tiesas iestādēs;
- aizliegt slepenas aizturēšanas vietas, nodrošinot, ka visas personas, kurām atņemta brīvība, tiek turētas oficiāli atzītās aizturēšanas vietās un ka viņu atrašanās vieta ir zināma, jo īpaši viņu ģimenes locekļiem un advokātiem;

²⁴ Globālo Aliansi pret tādu preču tirdzniecību, kuras var izmantot spīdzināšanai, izveidoja 2017. gada septembrī saistībā ar politisku deklarāciju, ko parakstīja ES (kuru pārstāvēja komisāre *Malmström*) un 58 valstis līdztekus ANO Ģenerālajai asamblejai, <http://www.torturefree-trade.org/>.

²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/125 (2019. gada 16. janvāris) par tādu preču tirdzniecību, ko varētu izmantot nāvessoda izpildei, spīdzināšanai vai citādi nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai (kodifikācija). Ar to atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1236/2005 un tai sekojošos grozījumus.

- nodrošināt, ka oficiāli tiek reģistrēti aizturēšanas laiks un vieta, arestu veikušo personu identitāte un aizturētā veselības stāvoklis;
- nodrošināt, ka aizturēšanas un nopratināšanas procedūras atbilst attiecīgiem starptautiskiem un reģionāliem standartiem, tostarp aizturētā tiesībām uz advokāta klātbūtni nopratināšanas laikā;
- nodrošināt, ka tiek veikti turpmāki pasākumi, lai pārraudzītu visas pratināšanas sesijas, tostarp, izmantojot video un audio ierakstus;²⁶
- nodrošināt, ka ieslodzījuma apstākļi cietumos un citās brīvības atņemšanas iestādēs atbilst starptautiskajiem un reģionālajiem standartiem, piemēram, Nelsona Mandelas noteikumiem (pārskatītie ANO Ieslodzīto režīma standarta minimālie noteikumi)²⁷, Apvienoto Nāciju Organizācijas Minimālajiem standartnoteikumiem nepilngadīgo tiesvedības pārvaldībai (Pekinas noteikumi); ANO Noteikumiem par izturēšanos pret ieslodzītām sievietēm un sievietēm likumpārkāpējām paredzētiem ar brīvības atņemšanu nesaistītiem pasākumiem (Bangkokas noteikumi); Pamatnostādņēm par aizturēšanas, policijas aizturēšanas un pirmstiesas apcietinājuma nosacījumiem Āfrikā (Luandas pamatnostādnes) un attiecīgā gadījumā Eiropas cietumu noteikumiem, Eiropas noteikumiem par nepilngadīgajiem, uz kuriem attiecas sankcijas vai pasākumi, un standartiem, kurus noteikusi Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai;
- noteikt un īstenot standartus un pasākumus, lai efektīvi aizsargātu policijas aizturētas personas, aizturētus imigrantus, apcietinātus un notiesātus ieslodzītos, personas, kurām atņemta brīvība veselības aprūpes iestādē, un personas, kuras pakļautas diskriminācijas riskam, tostarp sievietes, bērni, personas ar invaliditāti, personas, kuras var saskarties ar diskrimināciju rases, etniskās vai sociālās izcelsmes, reliģijas vai ticības, politiskās vai citas pārliecības, seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ, cilvēku tirdzniecības upurus un citas personas, kam ir vajadzīga īpaša aizsardzība pret spīdzināšanu un citu sliktu izturēšanos;

²⁶ Sk. īpašā referenta jautājumā par spīdzināšanu Spānijas vizītes ziņojumu, ANO dok. E/CN.4/2004/56/Add.2 (2004), 68. punkts; Pamatnostādnes par aizturēšanas, policijas aizturēšanas un pirmstiesas apcietinājuma nosacījumiem Āfrikā (2014), 9.e pamatnostādne.

²⁷ Īpaši fizisks stāvoklis, ieslodzīto kategoriju nodalīšana, sanitārija, higiēna, apģērbs, pārtika un dzērieni, medicīniskā aprūpe, kontakti ar ārpusauli, disciplināro pasākumu reglamentēšana.

- nodrošināt, ka personas, kuras bijušas notiesātas vai apsūdzētas par spīdzināšanu, nav vēlāk iesaistītas kādas personas, kam atņemta brīvība, ievietošanā brīvības atņemšanas iestādē, tās noplatināšanā vai rīcībā saistībā ar šo personu; un ka attiecībā uz personām, kuras tiek turētas aizdomās par spīdzināšanu, tiek veikta izmeklēšana un tās tiek sauktas pie atbildības bez kavēšanās;
- nodrošināt, ka tiesībaizsardzības darbinieku un brīvības atņemšanas vietu darbinieku apmācības programmās ietilpst apmācība par pilnīgu spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās aizliegumu, tostarp par cilvēktiesībām atbilstošām izmeklēšanas metodēm, par vardarbības pret sievietēm novēršanu, izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības par to, par bērnu un personu ar invaliditāti tiesībām un par jebkāda veida diskriminācijas apkarošanu, tostarp (bet ne tikai) par diskrimināciju dzimuma, reliģijas vai ticības, rases, seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ;

2.2. Nodrošināt efektīvus un drošus sūdzību izskatīšanas mehānismus

- izveidot drošus kanālus no spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanās cietušajiem, pa kuriem iesniegt sūdzību skaidri norādītām struktūrām, un nodrošināt, ka ir pieejami tiesas un citi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ļautu to personu iesniegto sūdzību ātru un objektīvu izskatīšanu, kurām ir atņemta brīvība;
- veikt iedarbīgus pasākumus, lai sūdzību iesniedzējus aizsargātu pret jebkādiem atriebības un iebiedēšanas riskiem vai citām negatīvām sekām pēc sūdzības iesniegšanas;
- izstrādāt neatkarīgas un efektīvas vietējās procedūras, lai – vēlams saskaņā ar Stambulas protokolu – raiti izmeklētu sūdzības pret policiju, cietumu personālu vai jebkuru citu amatpersonu, ko tur aizdomās par apcietināto spīdzināšanu vai citu sliktu izturēšanos pret apcietinātajiem, lai kur tas arī būtu noticis, tostarp gadījumos, kad ir pamats uzskatīt, ka šādas darbības ir notikušas, bet nav saņemta oficiāla sūdzība no konkrētās cietušās personas, kā arī nodrošināt, lai nepieciešamības gadījumā šādās procedūrās tiktu ņemts vērā dzimumu aspekts un bērnu vajadzības;

- apmācīt tiesībaizsardzības amatpersonas, militāro personālu, visas personas, kuras iesaistītas darbā ar personām, kam atņemta brīvība, kā arī veselības aprūpes darbiniekus (civilos un militāros), ievērot atbilstīgos starptautiskos standartus, kas noteikti attiecībā uz spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās novēršanu;
- padarīt iespējamu un nodrošināt informētību par veidiem, kā ziņot par aizdomām par spīdzināšanu vai citu sliktu izturēšanos, ko veic trešās personas.

2.3. Atļaut efektīvus aizturēšanas uzraudzības un pārraudzības mehānismus

- Nodrošināt, ka tiek izveidoti objektīvi mehānismi aizturēšanas un ieslodzījuma vietu apskatei un apmeklēšanai – iekšēju un ārēju inspekciju veikšanas nolūkos;
- izstrādāt, noteikt vai uzturēt un pilnveidot neatkarīgus un efektīvus mehānismus, kuru pamatā ir atbilstoša daudzdisciplināra kompetence, lai veiktu efektīvas un iepriekš nepieteiktas uzraudzības vizītes uz visām brīvības atņemšanas vietām nolūkā novērst spīdzināšanu vai citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu; nodrošināt, ka tiesiskais regulējums ļauj veikt šīs vizītes un ka šādās vizītēs saskaņā ar tiesību aktiem un praksi tiek sniegta neierobežota piekļuve visām vietām, personām un informācijai; nodrošināt, ka visas brīvības atņemšanas vietas tiek informētas par pienākumu atļaut piekļuvi savām telpām, privāti runāt ar jebkuru aizturēto un personāla locekli un nodrošināt, ka ne pret vienu, kurš runā ar šādu mehānismu pārstāvjiem, netiek vērstas nekādas represijas;
- mudināt visas valstis ratificēt Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvo protokolu (*OPCAT*) un izveidot **valsts preventīvos mehānismus**²⁸. Nodrošināt, ka minētie valsts preventīvie mehānismi ir pilnīgi neatkarīgi un atbilstoši aprīkoti ar resursiem un ka tiem ir atbilstoši apmācīti darbinieki, lai tie varētu darboties, ievērojot savas pilnvaras saskaņā ar *OPCAT*;

²⁸ Skatīt ANO *OPCAT* 17.–23. pantu; ANO dok. CAT/OP/12/5 (2010) Pamatnostādnes par valsts preventīvajiem mehānismiem pieejamas šeit http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT/OP/12/5&Lang=en

- ļaut pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un citām neatkarīgām struktūrām, piemēram, valsts preventīvo mehānismu (VPM), valsts cilvēktiesību iestāžu (VCI) pārstāvjiem, kā arī tiesībsargiem, kuriem ir tiesības uz konfidencialu saziņu ar jebkuru personu pēc savas izvēles, apmeklēt vietas, kurās uzturas vai var uzturēties personas, kurām ir atņemta brīvība, un pilnībā sadarboties ar minētajiem mehānismiem to vizīšu laikā;
- izvērst jēgpilnu dialogu ar neatkarīgiem uzraudzības mehānismiem un īstenot to ieteikumus.

3. Nesodāmības apkarošana

39. Lai nodrošinātu, ka tiek īstenotas un pilnībā ievērotas tiesiskās garantijas, ir nepieciešama pārskatatbildības veicināšana un nesodāmības apkarošana. Valsts pienākumos ietilpst aizsargāt visus tās jurisdikcijā esošos iedzīvotājus, tostarp tos, kas pieder pie visneaizsargātākajām grupām. Starp konkrētiem pasākumiem, ko ES aicinās šajā sakarā veikt trešās valstīs, ir šādi:
- sekmēt to, ka tiesneši savus pienākumus pilda neatkarīgi, objektīvi un profesionāli;
 - nodrošināt, ka pret ikvienu personu, kas ir valsts jurisdikcijā un tiek turēta aizdomās par spīdzināšanu, neatkarīgi no tā, kurā pasaules valstī tā veikta, tiek uzsākta kriminālvajāšana, kas atbilst starptautiskajām taisnīgas tiesas normām un ar kuru nepieļauj nāvessodu, ja persona nav izdota tiesvedības veikšanai citā valstī, kur šīs garantijas tiek ievērotas;
 - veikt ātru, objektīvu, neatkarīgu un efektīvu izmeklēšanu, kad vien ir pamatots iemesls uzskatīt, ka ir veikts spīdzināšanas akts (*ex-officio*), un dokumentēt pārkāpumus, vēlams saskaņā ar Stambulas protokolu un tam pievienotajiem principiem; nodrošināt, ka tiek veikta neatkarīga izmeklēšana par visiem nāves gadījumiem, kas notiek apcietinājumā;

- nodrošināt, ka pienākums ziņot par sliktu izturēšanos ir noteikts valsts tiesību aktos, paredzot attiecīgas sankcijas par neziņošanu un aizsardzību tiem, kuri ziņo ²⁹;
- nodrošināt, ka uz spīdzināšanas darbībām netiek attiecināta amnestija, imunitāte vai noilgums;
- nodrošināt to, ka neviena iestāde vai amatpersona nenosaka, nepiemēro, neatļauj vai nepieļauj nekādas sankcijas vai citus pasākumus pret aizturēto vai jebkuru personu vai organizāciju, kura ir sazinājusies ar jebkuru valsts vai starptautisku uzraudzības vai preventīvas rīcības struktūru;
- nodrošināt mācības tiesnešiem, prokuroriem un advokātiem par atbilstīgiem starptautiskiem, reģionāliem un valsts līmeņa standartiem;
- nodrošināt visu darbinieku, tostarp veselības aprūpes personāla, apmācību un izpratnes veidošanu par to, kā ziņot un palīdzēt izmeklēšanā, tostarp, izmantojot Rokasgrāmatu par spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas efektīvu izmeklēšanu un dokumentēšanu (Stambulas protokols), lai dokumentētu spīdzināšanu vai citu sliktu izturēšanos;
- nodrošināt, ka veselības aprūpes darbinieki nekādos apstākļos nepiedalās nežēlīgās nopratināšanās vai citās darbībās, kurās pret indivīdu vērsta sliktā izturēšanās, ar mērķi uzraudzīt vai paildzināt sāpes un ciešanas;
- stiprināt valstu spējas novērst vissmagākos starptautiskos noziegumus un reaģēt uz tiem, uzlabojot sadarbību starp valstu jurisdikcijām un Starptautisko Krimināltiesu.

²⁹ Skatīt, piemēram, Rīcības kodeksu tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām, kas pieņemts ar ANO ĢA 1979. gada 17. decembra rezolūciju.

4. Tiesību aizsardzība, tostarp rehabilitācija, cietušajiem

40. Valstij ir pienākums nodrošināt tiesību aizsardzību spīdzināšanā cietušajiem³⁰. Tiesību aizsardzība ietver gan kaitējuma atlīdzinājumu (restitūcija, kompensācija, rehabilitācija, prasību apmierināšana un garantijas, ka šādi pārkāpumi neatkārtosies), gan procedūras, kas var nodrošināt, ka cietušie var saņemt kaitējuma atlīdzinājumu un ka vainīgās personas tiek sauktas pie atbildības. Starp konkrētiem pasākumiem, ko ES aicinās šajā jomā veikt trešās valstīs, ir šādi:
- nodrošināt, ka no spīdzināšanas vai cita veida sliktas izturēšanās cietušie saņem tiesību aizsardzību, tostarp efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus un kaitējuma atlīdzināšanu, tostarp restitūciju, kompensāciju, rehabilitāciju, prasību apmierināšanu un garantijas, ka šādi pārkāpumi neatkārtosies;
 - nodrošināt, ka tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu tiek garantētas neatkarīgi no izmeklēšanas vai kriminālprocesa uzsākšanas un/vai veiksmīga iznākuma pret nodarījuma izdarītāju. Kaitējuma atlīdzinājumam jābūt pieejamam neatkarīgi no nodarījuma izdarītāja identificēšanas, aizturēšanas, izmeklēšanas, kriminālvajāšanas vai notiesāšanas;
 - nodrošināt, ka tiesības uz tiesību aizsardzību attiecas arī uz kolektīvu kaitējumu un ka kopienām, kas cietušas kolektīvi, tiek sniegts kolektīvs kaitējuma atlīdzinājums pēc tam, kad ir veikts pilnīgs kaitējuma rakstura un tā ietekmes apmēra novērtējums, kā arī attiecīgo personu īpašās vajadzības;
 - ir vajadzīgi īpaši tiesību aizsardzības pasākumi, lai novērstu šķēršļus, kas liedz piekļuvi tiesību aizsardzībai saistībā ar seksuālo vardarbību un ar dzimumu saistītu vardarbību. Tie var ietvert, piemēram, šādus pasākumus: noteikt kriminālatbildību par jebkāda veida seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību; identificēt seksuālās vardarbības un ar dzimumu saistītas vardarbības cēloņus un sekas un veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai to novērstu un izskaustu; ieviest efektīvas un pieejamas kaitējuma atlīdzināšanas programmas un nodrošināt, ka cietušie piedalās šādu programmu izstrādē; nodrošināt netraucētu un regulāru piekļuvi vispārējiem veselības aprūpes pakalpojumiem, tostarp fiziskai rehabilitācijai, psiholoģiskam un psihosociālam atbalstam un sociālekonomiskam atbalstam;

³⁰ Sk. *UNCAT* 14. pantu un Vispārīgo piezīmi (*CAT*) Nr. 3 par 14. pantu.

- nodrošināt, ka spīdzināšanā cietušajiem un viņu ģimenēm ir pieejama visaptveroša rehabilitācija, tostarp medicīniski, psiholoģiski, sociāli un cita veida pasākumi, ko sniedz iespējami drīz pēc spīdzināšanas, un neparedzot prasību cietušajiem izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus; un nodrošināt, ka rehabilitācija ir piemērota, pieejama un tiek sniegta veidā, kas garantē cietušo, viņu ģimeņu un aprūpētāju drošību un personisko integritāti;
- identificēt un ņem vērāt personas vai grupas, kurām ir lielāks risks piedzīvot spīdzināšanu vai citu sliktu izturēšanos, un nodrošināt, ka tās netiek diskriminētas attiecībā uz piekļuvi tiesību aizsardzībai, tostarp rehabilitācijai;
- nodrošināt, ka veselības aprūpes speciālistu mācību programmās ir ietvertas mācības par cietušo rehabilitāciju;
- nodrošināt, ka tiesībaizsardzības darbinieku un tiesu iestāžu mācību programmās ir ietvertas tiesības uz rehabilitāciju un citiem tiesību aizsardzības veidiem spīdzināšanā cietušajiem un to iegūšanas procedūra;
- nodrošināt, ka tiesu medicīnas līķa sekcijas veic apmācīti tiesu medicīnas speciālisti saskaņā ar ar Stambulas protokolu un citiem starptautiski atzītiem standartiem; un ka neatkarīgu ekspertu veikti tiesu medicīnas ziņojumi, kas atbilst minētajiem standartiem, tiek atzīti par derīgiem pierādījumiem tiesā;
- nodrošināt atbilstīgu tiesu medicīnas ekspertu pārbaudi visos gadījumos, kad aizturētās personas ir nopietni ievainotas vai mirušas;
- nodrošināt, ka no spīdzināšanas vai cita veida sliktas izturēšanās cietušie, liecinieki, cietušo ģimenes locekļi un viņu kopienu locekļi, cilvēktiesību aizstāvji, kas dokumentē vai ziņo par spīdzināšanas gadījumiem, izmeklētāji, juristi, veselības aprūpes darbinieki, uzraudzības iestādes un jebkura cita fiziska persona vai iestāde, kas palīdz cietušajiem saņemt tiesību aizsardzību, ir aizsargāti no vardarbības, vardarbības draudiem vai jebkāda cita veida iebiedēšanas vai atriebības;

- nodrošināt veselības aprūpes darbiniekiem iespēju strādāt neatkarīgi un konfidenciāli, sagatavojot novērojumus par iespējamiem spīdzināšanas vai citas sliktas izturēšanās gadījumiem, ārstējot personas, kurām atņemta brīvība un sniedzot cietušajiem rehabilitācijas pakalpojumus;
- aizsargāt ārstus, tiesu medicīnas ekspertus un citus veselības aprūpes darbiniekus no represijām, ja viņi ziņo par spīdzināšanas un citas sliktas izturēšanās gadījumiem vai sniedz rehabilitācijas pakalpojumus cietušajiem, piemēram, ļaujot viņiem ziņot par sliktu izturēšanos atbildīgai struktūrai ārpus tūlītējās jurisdikcijas vai ziņot par to neidentificējamā veidā ³¹.

³¹ Stambulas protokols, 73. punkts.

IV. PIELIKUMI

I pielikums – Attiecīgo dokumentu saraksts

- ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija;
- Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*) un tā divi fakultatīvie protokoli;
- ANO Konvencija pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu (*UNCAT*) un tās fakultatīvais protokols;
- ANO Konvencija par bērna tiesībām un tās divi fakultatīvie protokoli;
- ANO Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu (*CERD*);
- ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*) un tās fakultatīvais protokols;
- ANO Starptautiskā konvencija par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu (*CPED*);
- ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām un tās fakultatīvais protokols;
- Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūti;
- 1949. gada 12. augustā pieņemtās četras ANO Ženēvas konvencijas un to protokoli, kā arī starptautisko humanitāro tiesību ierastās normas;
- ANO Deklarācija par visu personu aizsardzību pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu;
- ANO Deklarācija par vardarbības novēršanu pret sievietēm;
- ANO Konvencija un Protokols par bēgļa statusu;
- ANO Deklarācija par visu personu aizsardzību no piespiedu pazušanas;
- ANO Principi par nelikumīgu, arbitrāžas un disciplināro eksekūciju efektīvu novēršanu un izmeklēšanu;
- ANO Ieslodzīto režīma standarta minimālie noteikumi (Nelsona Mandelas noteikumi);

- ANO Pamatprincipi par izturēšanos pret cietumniekiem;
- ANO principu apkopojums par personu aizsardzību, kas ir jebkādā veidā aizturētas vai atrodas apcietinājumā;
- ANO Noteikumi par mazgadīgo personu aizsardzību, kurām atņemta brīvība;
- ANO Noteikumi par izturēšanos pret ieslodzītām sievietēm un sievietēm likumpārkāpējām paredzēti ar brīvības atņemšanu nesaistīti pasākumi (Bangkokas noteikumi);
- ANO Deklarācija par taisnīguma pamatprincipiem noziedzības un ļaunprātīgas varas izmantošanas upuriem;
- ANO Pamatprincipi par tiesu varas neatkarību;
- ANO Pamatprincipi par advokātu lomu;
- ANO Pamatnostādnes par prokuroru lomu;
- ANO Standarta minimālie noteikumi ar brīvības atņemšanu nesaistītiem pasākumiem (Tokijas noteikumi);
- ANO Rīcības kodekss tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām;
- ANO Pamatprincipi par spēka un ieroču pielietojumu, ko izmanto tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonas;
- ANO Principi par medicīnas ētiku, kas attiecas uz veselības darbinieku lomu, jo īpaši uz terapeitiem, aizsargājot cietumniekus un apcietinātas personas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem;
- ANO Pamatprincipi un pamatnostādnes par tiesībām uz tiesisko aizsardzību un kaitējuma atlīdzināšanu personām, kas cietušas no smagiem starptautisko cilvēktiesību pārkāpumiem un nopietniem starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem;
- Spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas efektīvas izmeklēšanas un dokumentēšanas principi (Stambulas protokols), kas pievienoti ANO Cilvēktiesību komitejas rezolūcijai 2000/43;
- Garantijas, kas nodrošina tiesību aizsardzību personām, kurām piespriests nāvessods (*ECOSOC* rezolūcija 1984/50);
- Vīnes deklarācija un rīcības programma;

- ANO komitejas pret spīdzināšanu sniegtie vispārējie komentāri, jo īpaši Nr. 4 par 3. pantu un Nr. 2. par 2. pantu un Nr. 3 par 14. pantu;
- ANO Cilvēktiesību komitejas sniegtie vispārējie komentāri, jo īpaši Nr. 20 par 7. pantu, Nr. 21 par 10. pantu, Nr. 29 par 4. pantu un Nr. 31 par Pusēm piemērojamām vispārējām juridiskām saistībām saskaņā ar *ICCPR*;
- Eiropas Savienības Pamattiesību harta, jo īpaši 4. pants un 19. panta 2. punkts; Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/2134 (2016. gada 23. novembris) par tādu preču tirdzniecību, ko varētu izmantot nāvessoda izpildei, spīdzināšanai vai citādi nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodīšanai
- ES rīcības kodekss attiecībā uz ieroču eksportu
- Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un tās 6. un 13. protokols, kā arī attiecīgās Eiropas Cilvēktiesību tiesas precedentu tiesības;
- Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu;
- Eiropas Padomes Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, kā arī Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (*CPT*) ieteikumi;
- Eiropas Padomes Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību, *CETS* Nr. 197;
- Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu, *CETS* Nr. 210;
- Eiropas Padomes standarti par pieaugušo piespiedu ievietošanu psihiatriskajās iestādēs;
- Āfrikas harta par cilvēku un tautu tiesībām un tās Protokols (Maputu protokols);
- Āfrikas harta par bērna tiesībām un labklājību;
- Pamatnostādnes un pasākumi spīdzināšanas, nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas aizliegšanai un novēršanai Āfrikā (Robenas salas pamatnostādnes);

- Pamatnostādnes par aizturēšanas, policijas aizturēšanas un pirmstiesas apcietinājuma nosacījumiem Āfrikā (Luandas pamatnostādnes)
- Amerikas Konvencija par cilvēktiesībām;
- Amerikas Konvencija, lai novērstu spīdzināšanu un sodītu personas, kas par to atbildīgas;
- Amerikas Konvencija par personu piespiedu pazušanu;
- Amerikas Konvencija par vardarbības pret sievietēm novēršanu, sodīšanu un likvidēšanu;
- Principi un paraugprakse attiecībā uz personu, kurām atņemta brīvība, aizsardzību Amerikā.

II pielikums – Saīsinājumu saraksts

ANO ĢA – Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja

CAT – Komiteja pret spīdzināšanu – 10 ekspertu struktūra, kas uzrauga, kā Konvencijas dalībvalstis īsteno konvenciju

CEDAW – Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu

CETS – Eiropas Padomes līgumu sērija

CPED – Konvencija par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu

CPT – Eiropas Padomes Komiteja spīdzināšanas novēršanai

CTI – Konvencijas pret spīdzināšanu iniciatīva (mērķis līdz 2024. gadam panākt ratificēšanu visā pasaulē)

EDSO – Eiropas Drošības un sadarbības organizācija, kas atrodas Vīnē

ICCPR – Starptautiskais pakts par civilajām un politiskajām tiesībām

KĀDP – ES kopējā ārpolitika un drošības politika

NVO – nevalstiska organizācija

OPCAT – Konvencijas pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu fakultatīvais protokols

(cita veida) slikta izturēšanās – nežēlīga, necilvēcīga vai pazemojoša attieksme vai sodīšana

SKT – Starptautiskā Krimināltiesa

SNA – ANO Spīdzināšanas novēršanas apakškomiteja

SSKK/SSKSPBF – Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja / Starptautiskā Sarkanā Krusta un Sarkanā Pasmēness biedrību federācija

UNCAT – Konvencija pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas veidiem

UNODC – ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs

VCI – valsts cilvēktiesību iestādes

VNM – valsts preventīvie mehānismi (izveidoti saskaņā ar *OPCAT*)

VPS – Vispārējā preferenču sistēma

VPS+ – Vispārējā preferenču sistēma, ES īpašs veicināšanas režīms ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai

VRP – Vispārējais regulārais pārskats
